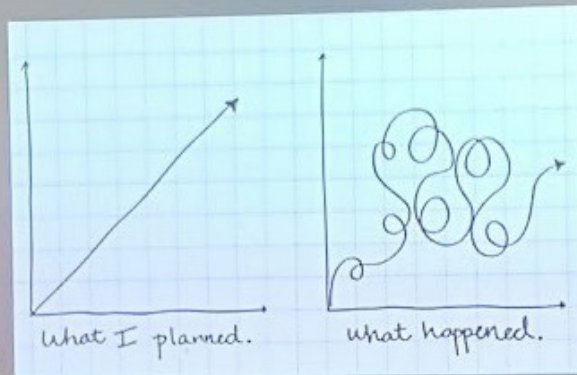

Tiden går så hurtigt

Studielivets tid og rytmer

Af Katia Bill Nielsen

Career planning?

I Universitetsparken på Østerbro er det som om tiden forløber efter et andet tidssystem, end det der former tiden udenfor campus. Det er et system der er udgjort af ugeskemaer, undervisningsblokke og normerede studietider. For de studerende betød dette system, at de skulle lære at skabe langsomme mellemrum med tid til fordybelse, i en rytme der ellers blev oplevet som hurtig og intens.

Det småregner, da jeg cykler mod universitetet. Det er en kold og grå morgen. Cykelstativet er næsten tomt. Klokken er kvart i otte. Jeg kan høre mine egne skridt på det grå gulv, da jeg skynder mig igennem Vandrehallen. Det er et stort aflangt rum, der forbinder sidebygningerne og samtidig fungerer som kantine og arbejdspladser for de studerende. Der er næsten tomt. Som om dagen ikke rigtig er begyndt.

Jeg møder først andre mennesker, da jeg nærmer mig laboratoriet i en af sidebygningerne. Studerende med halvvådt overtøj og vanddråber i håret. Laboratoriet er indrettet så borde og stinkskebe former fire indhak, hvor de studerende fordeler sig efterhånden som de ankommer. Jeg går ned langs bordene og støder på Anna. Hun er træt, da hun først fik afleveret rapporten til i går kl. 23.30. En halv time før fristen. Senere snakker jeg med Charlotte og hendes makker Clara. De fik først afleveret ti minutter i midnat. De to er gået i gang med et af de forsøg der tager lang tid. Normalt kan det lige nås i løbet af øvelsestimen, men i dag trækker det ud. Så efterhånden som tiden går, de andre bliver færdige og laboranten begynder at rydde op, står vi stadig og kigger på forsøgsopstillingen. Bagefter følges vi ud. I de fire timer vi har været i laboratoriet er himlen lysnet og stemningen i Vandrehallen er skiftet markant. Nu lyder der snakken og fodskridt. Der er folk der sidder med deres computere eller bøger foran sig og virker opslugte. Andre snakker, spiser og griner. Der er fyldt af lyde og mennesker.

Det er som om dagene på campus har deres egen rytme. Her starter dagen først rigtig omkring kl. 9, og undervisning der starter kl. 8 bliver mødt med trætte blikke. Et af de travleste tidspunkter i Vandrehallen er frokostpausen

Morgen kl. 7.45 i Vandrehallen.

mellem kl. 12 og 13, hvor der næsten ikke er nogen der har undervisning. Senere bliver der stille igen, når de fleste forsvinder ind i de store auditorier og de mindre øvelseslokaler. Forelæsningserne varer oftest to timer, hvorefter de studerende igen vrimler ud på gangene og indtager bordene i Vandrehallen eller står i kø for at få en kop kaffe før undervisningen starter igen.

De studerendes liv på universitetet bliver formet af mange forskellige rytmer. Det erfarer jeg på egen krop under mit ti måneders feltarbejde på tre naturvidenskabelige uddannelser på Københavns Universitet. Nogle af disse rytmer var imidlertid mere dominerende end andre, og var i højere grad med til at skabe hvad der forekom som et særligt tidssystem på universitetet. Dagene havde som beskrevet en fremtrædende rytme, men læringen og livet på campus var desuden struktureret omkring blokke med otte ugers undervisning, eksamensuger og mellemuger, ligesom studiet som helhed også var struktureret omkring en særlig forståelse af tiden. I denne artikel fokuserer jeg på universitetets forskellige rytmer og hvordan de på en gang sameksisterede og til tider stødte sammen. Jeg undersøger hvordan de studerende oplevede disse rytmer og på forskellige måder tilpassede, formede og udfordrede disse rytmer. Tiden ses her som et socialt system, der sætter rammerne for de studerendes liv, men samtidig konstant formes, forhandles og genskabes.

8+1+1

På det Natur- og Biovidenskabelige fakultet er året inddelt i fire blokke. En blok varer ti uger inklusive en uges eksamen og en mellemuge. De fleste dage var ligesom dagen i laboratoriet. Når vi ikke var i laboratoriet, til forelæsning eller øvelsestimer, bevægede vi os rundt blandt et mylder af andre på gangene. Efterhånden som ugerne i blokken gik forandredes rytmen og stemningen sig dog hurtigt. Fra de første undervisningsuge, hvor underviserne forsikrede os om, at der var god tid til at gennemgå det hele, til pludselig en dag, hvor de snakkede om eksamenslokaler og -tidspunkter.

På trods af det nøje strukturerede ugeskema, syntes det hver gang overraskende, at det allerede var ved at være eksamens-tid. Vi var jo kun lige begyndt. Clara for-

klarede, at det var noget man skulle vænne sig til: "Jeg synes det var helt vildt stressende hele det første år faktisk, for man skulle finde nogle studieteknikker til at få det til at fungere. Jeg synes, at man har mere overskud på andet år, fordi man ved det skal gå så hurtigt". Blokstrukturen var noget der krævede tillæring. Den betød at tiden skulle forvaltes anderledes end de studerende havde været vant til på gymnasiet. Studieteknikker i den forstand indbefattede, at lære at strukturere tiden og allokere tid så der blev plads til både studiet, men også andre aktiviteter og sociale relationer.

De studerende på andet år vidste af erfaring, at otte uger går hurtigt og derfor var de opmærksomme på eksamen helt fra starten. Til et kursus spurgte en studeren-

de allerede til første undervisningsgang, om underviseren kunne uploade nogle eksempler på eksamensopgaver. Eksamensopgaver udgjorde en meget konkret målestok for hvor meget der skulle læres i løbet af de otte uger. På den måde gjorde de fremtiden til noget mere konkret – en situation de studerende kunne forestille sig selv i og derved lettere bevæge sig henimod. De blev en slags materialisering af en mulig fremtid.

Underviserne var også opmærksomme på, at der konstant var en eksamen der nærmede sig for de studerende. De inddrog gerne tematikker fra deres egen forskning og tilføjede emner, de mente kunne interessere de studerende. Men de kommenterede også ofte indholdet og hvad der var en del af pensum, og i hvilken grad de studerende forventedes at kunne redegøre for diverse kemiske reaktioner eller plantenavne. De studerende havde forskellige holdninger til dette. Flere prioriterede at fokusere på det de skulle eksamineres i eller oplevede ikke, at der var tid eller overskud til andet end pensum. Rytmen påvirkede således både de studerendes fordybelse, men også hvor stor en rolle eksamenspensum kom til at spille i deres læring.

Som ugerne gik, og eksamen nærmede sig, blev de myldrende gange til grupper af studerende der sad fordybet allevegne og arbejdede. Således manifesterede tiden sig gennem den skiftende atmosfære på campus, ligesom tidsrytmen også materialiserede sig gennem antallet af parkerede cykler. Cykelstativerne i Universitetsparken på Østerbro blev overfyldte og det blev svært at finde en ledig plads inden for den hvide afmærkning, hvis man ankom efter kl. 9.

Den sidste undervisningsgang var oftest en spørgetime, og allerede ugen efter var eksamensuge. Eksamen fyldte tidsligt og rumligt. Undervisningslokalerne blev til eksamenslokaler, hvor man ikke måtte gå

ind. De fleste studerende satte ekstra tid af til at læse op på pensum og blive klar til de skriftlige og mundtlige eksamener. De inddrog den forudgående weekend, sad til langt ud på aftenen og udskød hobbyer og sociale aktiviteter. Således blev de rytmer, der formede de studerendes liv udenfor universitetet for en stund overskygget af mere presserende gøremål.

I eksamensugen blev undervisningsblokken, og det de studerende havde lært, evalueret. Eksamensdagen blev en slags opgørelse over den foregående tid – af hele blokken. Det var der, det skulle besluttes, om den studerende havde lært nok eller skulle til reeksamen. I eksamensugen blev alt mere stille. Alle forberedte sig fortsat, men der var en anden ro over campus eftersom alle havde eksamener på forskellige dage. Som om selve bygningen holdt vejret i nervøsitet og spænding. Lige indtil det blev fredag og der med et suk kunne åndes lettet op. I hvert fald for dem der ikke skulle til reeksamen.

Fredag aften blev veloverståede eksamener fejret i fredagsbaren. Lørdag kunne de studerende endelig slappe af. Indhente den forsømte søvn og sove tømmermændene ud. Lade tiden gå langsomt igen. Mellem hver blok var der en såkaldt mellemuge. En uge før næste blok hvor det hele startede forfra. Flere gange var det i disse mellemuger, at de studerende havde tid til at mødes med mig til et interview. Ved disse lejligheder var det første, der slog mig hver gang roen på campus – og det næsten tomme cykelstativ. Timingen af disse interview understregede på den måde, hvordan feltarbejdet som metode, også er situeret i bestemte tidssystemer. Ligesom at de studerende måtte lære at navigere i universitetets tidssystem, måtte jeg forme mine metoder og udfolde mit feltarbejde i takt med både universitetets og de studerendes rytmer.

To studerende er i gang med at udføre et forsøg inde i et stinkskab. Et slags skab med udsug så farlige dampe ikke kommer ud i rummet og indåndes. Lågen kan indstilles, så det er mere eller mindre lukket alt efter hvilket forsøg der udføres.

Forelæsning i det store Auditorie.

Studiets tid

Udover at strukturere ugerne gjorde blokstrukturen også noget ved rytmen på studiet som helhed. Anna, som vi mødte i laboratoriet, forklarede: “Man føler hele tiden man tager samme mølle en gang til. Man skal lære noget stof og så skal man eksamineres og så får du lige en uges pause, som slet ikke er nok til at trække vejret synes jeg nogle gange, og så kører du turen en gang til”. For Anna og mange andre studerende, blev blokstrukturen således oplevet som intensiv, både fordi de oplevede, at de enkelte blokke gik hurtigt, men også fordi hver blok hurtigt blev fulgt af den næste.

Studiets rytme var også et tema Charlotte bragte op under et interview. Undervejs snakkede vi om nogle af de valg, Charlotte skulle træffe i løbet af uddannelsen og hvordan hun greb disse valg an. Charlotte forklarede, at hun plejede at læse op på for eksempel kursusbeskrivelser for valgfag i god tid i forvejen: “Jeg tror det er meget vigtigt, at man læser på det og træffer de rigtige beslutninger, fordi man kan bare ikke rigtigt gøre det om, hvis man gerne vil nå det til den rigtige tid – eller til den normerede tid. Det er som om, at tiden går så hurtigt, så hvis man ikke når, for eksempel at vælge at være i et udvalg, så lige pludseligt så kan du ikke, altså så er du

færdig”. Charlottes reference til at nå det til den rigtige tid, henviser til den mængde tid, det politisk set er besluttet, de studerende som norm skal gennemføre deres studier indenfor. Det er det, der kaldes den normerede studietid. Charlottes tilgang til dette, var at sætte sig grundigt ind i de forskellige muligheder hun havde. På den måde formede hun også aktivt sin egen tid og rytme, idet hun gennem forberedelse og planlægning søgte at skabe oplevelsen af, at have tid nok til roligt at kunne overveje de kommende valg. Ligesom blokstrukturen var ideen om, hvor længe et studie bør vare, således også en væsentlig faktor, i mange studerendes oplevelser af studietiden.

Opdeling af tiden

Ud af de mange systemer i verden omkring os, er tiden og vores organisering af den, et af de systemer vi ofte tager for givet og oplever som noget helt naturligt. Men opdelingen af tiden i timer, dage og år, eller som her i ugeskemaer og undervisningsblokke, kan også ses som en social praksis. Det er en måde hvorpå vi organiserer og koordinerer vores liv. Ligesom andre sociale praksisser findes der også forskellige forståelser af tid, og samfund organiserer sig på baggrund af forskellige temporale systemer. I det vi bredt kan betegne som den vestlige verden, forstås tiden generelt som lineær, kumulativ og irreversibel. Tiden ses som en ressource der ikke må spildes. Det

betyder ikke at alle individer oplever tiden således, men at samfundet som helhed – herunder vores uddannelsesinstitutioner, er organiseret ud fra denne grundantagelse. Min interesse er her, hvilke konsekvenser denne forståelse af tiden, har for de studerende.

I bogen *Øjeblikkets Tyranni* argumenterer antropologen Thomas Hyl-land Eriksen for, at vores samfund, er præget af en acceleration af tiden. Han argumenterer for, at det er blevet sværere at leve langsomt, fordi det er blevet vanen at alting går hurtigt og skal gøres mere effektivt. Vi fylder mellemrum ud, tidspunkter hvor vi ikke lige umiddelbart laver noget, men for eksempel venter på en elevator eller bussen. Disse tidspunkter bliver til mu-

Afmærket cykelparkering.

ligheder for blandt andet hurtigt at læse dagens nyheder. Resultatet beskriver Eriksen som en *fragmentering* af tiden, idet tiden i stigende grad deles op i mindre dele. Frem for en langstrakt kontinuitet bliver tiden til øjeblikke, som vi hurtigt skal videre fra, da det næste gøremål – det næste øjeblik presser sig på.

Det politiske fokus på at en uddannelse skal gennemføres indenfor en kortere tidsramme end tidligere kan ses som et eksempel på accelerationen i samfundet. Statistisk set har studerende i Danmark aldrig bevæget sig hurtigere gennem deres uddannelser end de gør nu. Alligevel er der til stadighed et fokus på at få studerende til at gennemføre hurtigere, hvilket afspejles i flere af de seneste reformer på universitetsområdet. Der er blandt andet

blevet indført økonomiske incitamenter for både universiteter og de enkelte studerende ved hurtig gennemførelse af uddannelsen, ligesom blokstrukturen også er indført blandt andet for at sikre dette mål.

På det Natur- og Biovidenskabelige fakultet på Københavns Universitet blev blokstrukturen indført i 2004. Det var en afløsning af semesterstrukturen, hvor året var opdelt i to semestre, der hver blev afsluttet med eksamener. Med blokstrukturen blev to semestre til fire blokke. På den måde udgør blokstrukturen en opdeling af læring i kortere perioder med særlige tidsrum tilegnet specifikke læringsmål. Det kan ses som en fragmentering af tiden – og i dette tilfælde læringen – i mindre dele. Spørgsmålet er hvad denne ac-

I fredagsbaren er 'GT' en af favoritterne.

celeration og fragmentering gør ved læring, fordybelse og udviklingen af ny viden. Dette er komplekse spørgsmål, som vi endnu ikke kender hele svaret på. Mit feltarbejde viste dog tydeligt, at de intense rytmer havde betydning for de studerendes oplevelser af studietiden, deres strukturering af studierne, samt hvordan de formede deres vej gennem uddannelsen.

Forskellige former for tid

De studerende oplevede universitetets tidssystem og rytmer forskelligt. En af de studerende forklarede for eksempel, at det gode ved blokstrukturen var, at der ikke gik lang tid mellem at man havde lært noget til man skulle testes

I mellemugen var de før så fyldte borde i Vandrehallen tomme.

i det. På den måde syntes det lettere at holde det hele i frisk erindring. Mange delte imidlertid Annas perspektiv, eller oplevede som Clara, at det var udfordrende, at alting skulle læres hurtigt. Ifølge Eriksen hænger udfordringen ved at skulle lære ting hurtigt, sammen med at fordybelse og gennemtænkt arbejde kræver *langsomtid*. Det vil sige oplevelsen af at der er tid nok. Hvis næste uge eller undervisningsblok og det næste pensum konstant presser sig på, kan det skabe et pres mod hurtigere at skulle videre til det næste, og dermed trues det indeværende øjeblik og den fordybte læring. Accelerationen i samfundet skaber således dårlige ydre omstændigheder for aktiviteter der kræver *langsomtid*.

Dette perspektiv ligger i tråd med flere studier der gennem de seneste årtier har vist hvordan reformer på uddannelsesområdet har øget tempoet og skabt et ydre tidspres for de studerende. Et tidspres der ofte harmonerer dårligt med de studerendes egne indre oplevelser og forståelser af tid i forhold

til deres læring. Det er ligeledes blevet vist hvordan de ydre krav betyder at de studerende må forholde sig til flere forskellige temporale horisonter samtidig. Mens den daglige læring kræver at de studerende fokuserer på nutiden, kræver blokstrukturen at de overvejer den nære fremtid og studiestrukturen som helhed at de også tager stilling til den mere fjerne fremtid.

Udfordringen ved disse forskellige horisonter og rytmer er at de ikke altid harmonerer, idet de kræver forskellige former for tid. Mens nogle opgaver godt kan harmonere med en *hurtigtid*, kræver andre gøre-

mål *langsomtid*. De to former for tid skal her ikke forstås som en kvantitativ forskel i mængde, men som en forskel i den kvalitative oplevelse af tiden. Et eksempel på dette er Caspers oplevelse af ugenes rytme i forhold til studiet som helhed. For ham kunne ugenes gang godt føles som en rutine hvor den ene uge tog den næste. I modsætning til dette følte han, at hans overvejelser over hvilken uddannelsesvej han skulle vælge, var noget der krævede at han kunne stoppe op, 'få ro på' og 'få sig selv med'. Ligeledes forklarede Anna, da de skulle til at vælge kandidat, at det li-

På opslagstavlerne er der opslag om alt fra mulige studiejobs og kandidatuddannelser til fritidsaktiviteter og terapi til studievenlige priser.

gesom tvang en til ikke kun at være dybt opslugt af blokken. Valg af kandidat kan således ses som en måde fremtid der træner sig på, men det er også et valg der kræver en særlig form for tid. Det kræver for mange studerende, det Eriksen kalder langsomtid – en kvalitativ, kropslig fornemmelse af at der er ro og tid nok.

Udfordringen ved universitets tidssystem er således ikke blot at dette af mange studerende opleves som intenst, men også at de rytmer der tilsammen udgøre systemet, i sig selv kræver forskellige former for tid.

At skabe tid

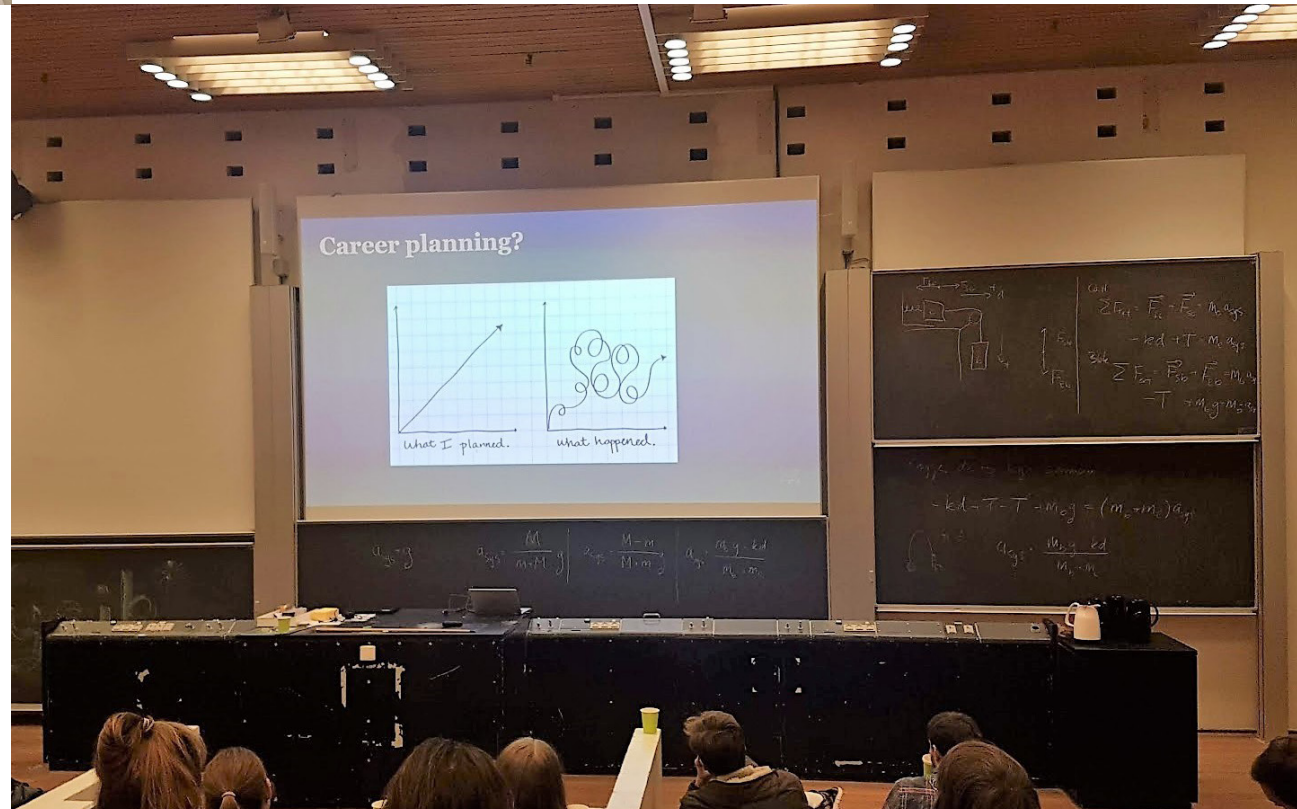
Tempoet i uddannelsessystemet betyder imidlertid ikke, at oplevelsen af langsomtid ikke kan skabes. Selvom det er let at lade sig rive med, er individet ikke uden handlekraft for sine egne rytmer og tem-

porale oplevelser. Sociologen Michael Flaherty introducerer begrebet *time work*, for at beskrive de praksisser vi anvender for at forme vores oplevelser af tiden. Ifølge Flaherty arbejder vi med tiden igennem forskellige og ofte subtile praksisser. For eksempel kan vi vælge hvor meget tid vi allokere til bestemte aktiviteter og vi kan ændre vores tilgang til og konteksten for disse aktiviteter, så det opleves som at tiden går hurtigere eller langsommere.

Ligesom de studerende havde forskellige oplevelser af universitets tidssystem og rytmer, havde de også forskellige tilgange til at håndtere og forme disse oplevelser. Nogle studerende fandt sig til rette i rytmerne eller håndterede dem som Charlotte, der lang tid i forvejen gik i gang med at undersøge og planlægge. Anna valgte en anden strategi, ved at planlægge et udvekslingsophold i Australien. Der fulgte universiteterne et andet tidssystem og

Anna kunne på den måde få et afbræk fra blokstrukturen. En del studerende valgte også at forandre universitetets rytmer ved at forlænge deres bachelor. Det var for eksempel den strategi Casper valgte, da han følte sig presset af blokkens rytme og havde brug for tid til at overveje hvilken uddannelsesvej han skulle følge. Det samme gjorde Clara der følte sig udfordret af det daglige tempo. På den måde skabte hun desuden tid til nogle af de ekstracurriculære kompetencer, som hun også oplevede der blev forventet.

At tage en uddannelse er på den måde både en vej ind i et fagligt felt, men også en vej igennem valg der skal tage højde for interesser, hvem man er og gerne ville være i fremtiden. Både disse valg, læring og fordybelse er processer, der kræver tid til overvejelse – det Eriksen kalder langsom tid. Derfor kræver det at være studerende en særlig form for time work – de studerende må lærer temporale studieteknikker til at forme, udfordre eller tilpasse sig universitetets tidssystem. En vigtig pointe er imidlertid at vi har forskellige ressourcer til rådighed, også når det kommer til at arbejde med tiden.

Karriereevent afholdt af en af uddannelserne, hvor de fortalte om nogle af de ting de studerende skulle overveje i forhold til at få deres første job

Jeg har her fokuseret på de rytmer de studerende mødte og agerede i på universitetet. Der var også andre rytmer der formede de studerendes liv, og havde mit feltarbejde i højere grad fulgt de studerende på tværs af andre sociale arenaer, var andre rytmer givetvis trådt tydeligere frem. De studerende lever forskellige liv, både på og udenfor universitetet. De skal imidlertid alle forholde sig til det tidssystem der former deres uddannelse. Under mit feltarbejde oplevede jeg hvordan dette tidssystem kom til udtryk i atmosfæren, i de materielle genstande samt i kropslige oplevelser af ro, travlhed og stress. Tidssystemet skabte et særligt tempo på universitetet, men kom også til udtryk som forskellige og til tider konflikterne rytmer.

Alle fotos er taget af forfatteren.

Forslag til videre læsning

Bjønness, Jeanett og Ann Maria Ostenfeld-Rosenthal (2004) *Spor af tid: antropologiske perspektiver*. Århus: Afdeling for Etnografi og Social Antropologi.

Eriksen, Thomas Hylland (2002) *Øjeblikkets tyranni*. Tiderne Skifter.

Nielsen, Gritt B. og Laura Louise Sarauw (2014) 'Fremdrift Og Fremsyn: Kampen Om de Studerendes Tid'. I: *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, 2014 vol. 2 (33-42).

Om forfatteren

Katia Bill Nielsen er antropolog og ph.d.-studerende ved Institut for Naturfagernes Didaktik på Københavns Universitet. Hun forsker i uddannelsesvalg og valgprocesser med særlig fokus på naturvidenskabelige uddannelser. Hendes forskning er finansieret af Danmarks Frie Forskningsråd – FKK.

Et etnografisk øjeblik med Ninna Nyberg Sørensen

Fortalt til *Therese Thim*

“Når man har været aktiv forsker i så mange år, som jeg har – jeg har blandt andet haft mulighed for at lave feltarbejde blandt mennesker fra Den Dominikanske Republik om mobilitets- og migrationsproblematikker siden 80'erne – så er det svært at pege på ét øjeblik, der har været særligt. Men jeg kan pege på situationer, som *krystalliserer* udviklingen i mit felt.

Sådan en situation opstod i marts 2020, hvor jeg, mens coronapandemien for alvor begyndte at brede sig, var tilbage i Den Dominikanske Republik for at gennemgå et udkast til en artikel om deportation med nogle af de mennesker, jeg havde interviewet tidligere. En aften skal jeg mødes med en af mine informanter på en udendørs bar i hovedstaden for at snakke om artiklen. Vi har aftalt klokken 20, men han kommer selvfølgelig ikke til tiden. Jeg sidder og drikker en øl, mens jeg venter, og ved siden af sidder en dominikansk kvinde, nogenlunde på min alder, jeg er 60, som også drikker en øl og spørger, om vi ikke skal drikke den her øl sammen. Hun viser sig at være hjemme på ferie fra Spanien, hvor hun har boet i mange år. Det er en lun sommeraften, og på baren sidder flere dominikanske selskaber, men også europæiske og canadiske mænd med væsentligt yngre dominikanske kvinder, som måske håber på, at mødet kan bringe penge i lommen – eller måske et visum på et senere tidspunkt. Kvinden fra Spanien lægger ikke skjul på, at det var sådan, hun selv kom afsted til Spanien. Hun mødte en mand, giftede sig med ham og rejste til Spanien for at arbejde som hushjælp. Jeg har tidligere lavet feltarbejde om migration til Spanien og Italien fra Den Dominikanske Republik – blandt andet med fokus på hushjælpere og sexarbejdere. Det snakker vi om. Hun er så en af dem, det er gået godt for, og hun fortæller mig hele historien om, hvordan hun for penge tjent i Spanien har købt to lejligheder i Santo Domingo og overvejer snart at gå på pension.

Så kommer min kontakt. Han er i 40'erne og “street-smart”, amerikansk klædt. Hun ville *ikke* sidde ved siden af ham. Han forstår ikke, hvad hun laver ved mit bord. Hun er lysere, han er mørkere, hun er ældre, han er